

Siseminister
hr Igor Taro

ARUPÄRIMINE

Ukraina põgenike, eriti mobilisatsioonialiste meeste kohta

Siseministeeriumi piirivalve- ja rändepoliitika osakonna andmetel omab käesoleva aasta 31. mai seisuga Eestis ajutist kaitset **34 114** (seisuga 30. juuni 2024 - 33 739) Ukraina kodanikku, nende hulgas **7 458** (6 793) meest vanuses 18-60. Rahvusvahelist kaitset omavad Eestis 31. mai seisuga **5765** (5995) Ukraina kodanikku, nendest 18-60 aastasi mehi **4 513** (4169). 10 kuu jooksul on vähenenud ajutist ja rahvusvahelist kaitset omavate Ukraina naiste ja laste arv 634 võrra ning samal ajal suurenenud kaitset omavate mobilisatsioonialiste meeste arv 1009 võrra. Seega on niigi ebaproportsionaalselt kõrge mobilisatsioonialiste meeste osakaal kõigi kaitset saanud Ukraina kodanike hulgas kasvanud viimase kümne kuuga veelgi ja ulatub nüüd 30%ni.

Märkigem võrdlevalt, et Eesti rahvastikust moodustavad sellealised mehed u 27%. Ning mööngem ühtlasi, et need, kes kujutasid ette, et sõjakolemuste eest vajavad kaitset eelkõige naised ja lapsed, on eksinud. Eesti põgenikepoliitika praktikast tuleneb, et eelkõige vajavad sõja eest kaitset hoopis mobilisatsioonialised mehed. Eestis on aga eriti suur mobilisatsioonialiste meeste osakaal (69,3%) rahvusvahelist kaitset omavate Ukraina kodanike hulgas.

Tõsi, selline on Eesti põgenikepoliitika, Lätis ja Leedus on hoopis teistsugused proportsioonid, rahvusvahelist kaitset on saanud ainult üksikud mobilisatsioonialised mehed. Täna Riigikogu õigus- ja analüüsiosakonda, kes otsis võrdlevaid neid arve, nii palju kui võimalik oli. Teatavasti on 18-60 aastastel meestel on juba alates 24. veebruarist 2022 vaid erandkorras lubatud Ukrainast lahkuda. Edasi on järk-järgult Ukrainast lahkumise tingimusi karmistatud. 2024. aasta alguses Eestis viibides vastas Ukraina president Volodõmõr Zelenskõi ajakirjaniku küsimusele, kas Eesti peaks Ukrainale välja andma mobilisatsioonialised mehed, et need mehed peaksid ikkagi olema Ukrainas ja abistama Ukrainat ning see ei puuduta ainult eesliinil sõdimist.¹

Edasi. Eestis on ajutise ja rahvusvahelise kaitse all aasta alguse seisuga kokku niisiis 40 tuhat Ukraina kodanikku. Neile on Eestis tagatud kõik Eesti kodanikele pakutavad sotsiaaltoetused. Näiteks, aga see on üks väike näide, on Eestis erineval ajal sõja algusest töötuna registreeritustest saanud 22 tuhat Ukraina kodanikku toetusi ja hüvitisi.² Teistes riikides on sotsiaaltoetused Ukraina põgenikele väiksemad kui Eestis.

Ukraina president märkis intervjuus Saksamaa ringhäälingu ARD ajakirjanikule, et palju parem oleks, kui välismaal viibivaid ukrainlasi toetataks läbi Ukraina eelarve. Seejärel saaks Ukraina jagada raha vastavalt sellele, kus inimene asub, sest tuleb ette, et inimesed saavad tuge nii uuest asukohariigist kui Ukrainast. Ta rõhutas, et soovib juhtida tähelepanu sellele, kuhu enamik rahast jääb, kui räägitakse Ukrainale mõeldud finantsabist.³

Ning edasi mobilisatsioonialistest Ukraina meestest. Kõigepealt teadvustagem jätkuvalt, et abi Ukrainale, mida Eesti on raha ja relvade näol Ukrainale andnud, on vajalik, sest Ukraina kaitseb end inimesressurssidelt neli korda suurema Venemaa vastu. Aga pole kahtlust, et just võitlejate puudus on Ukraina suurim probleem.

¹ <https://www.ohtuleht.ee/1099214/mis-saab-mobilisatsioonialistest-ukraina-meestest-eestis-zelenskoi-kui-ei-olda-eesliinil-voi-ei-maksta-oma-riigis-makse-siis-see-tekita-kusimusi>

² <https://www.tootukassa.ee/et/statistika-ja-uuringud/peamised-statistilised-nahtajad/rahvusvahelise-kaitse-saajad>

³ <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/01/29/7439310/>

Euroopa Varjupaigaküsimuste Amet (European Union Agency for Asylum – EUAA) rõhutab, et rahvusvahelist kaitset kaalutakse ainult juhul, kui päritoluriik ei paku mingisugust kaitset, ja seega asendab see riiklikku kaitset. Rahvusvahelist kaitset pakutakse pagulasseisundi ja täiendava kaitse alusel. Pagulane on EUAA definitsiooni alusel kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes põhjendatud kartuse tõttu rassilise, usulise, rahvusel, poliitilistel vaadetel või teatavasse sotsiaalsesse rühma kuulumisel põhineva tagakiusamise ees viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki või varasemat alalist elukohariiki ja ei saa või kõnealuse kartuse tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla või, viibides väljaspool oma ametlikku alalist elukohariiki, ei saa või ei taha sinna tagasi pöörduda. Täiendav kaitse antakse isikule, kes ei kvalifitseeru pagulaseks, kuid kellega seoses on ilmnunud mõjuv põhjus arvata, et asjaomast isikut ähvardaks oma päritoluriiki tagasipöördumisel reaalne oht kannatada suurt kahju vastavalt artiklile 15 (surmanuhtlus või hukkamine; piinamine, ebainimlik või väärikust alandav kohtlemine või karistamine; tõsine ja individuaalne oht tsiviilisiku elule või isikupuutumatusetele juhuliku vägivalla tõttu rahvusvahelise või riigisisese relvastatud kokkupõrke puhul ning kes ei saa või kõnealuse ohu tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla.⁴

Politsei- ja Piirivalveameti definitsiooni kohaselt saavad rahvusvahelist kaitset taotleda välismaalased, sealhulgas Ukraina kodanikud ja elanikud, kes kardavad kodumaal tagakiusamist rassi, rahvuse, usu, ühiskondlikku rühmitusse kuulumise või poliitiliste vaadete tõttu. See kehtib ka inimestele, kes leiavad, et nende tagasipöördumine Ukrainasse võib kaasa tuua tõsise ohu, sealhulgas surmanuhtluse kohaldamise, piinamise, inimväärikust alandavate kohtlemis- või karistusviiside kohaldamise või vägivalla rakendamise rahvusvahelise või riigisisese relvakonflikti tõttu.⁵

21. oktoobril 2024 arupärimisele vastates väitis toonane siseminister, et rahvusvahelist kaitset saavad need isikud, kes viibisid Eestis tööalasel sel hetkel, kui Venemaa täiemahuline sissetung algas. Tsiteerin: "Neile isikutele ei anta ajutist kaitset, neile isikutele antakse rahvusvahelist kaitset. See ongi see põhjus. Lihtsalt sellel hetkel Eestis viibinud isikud ei saa ajutist kaitset. Ukrainast oli tulnud töö pärast Eestisse rohkem mehi kui naisi. See on ka põhjus, miks rahvusvahelist kaitset saavad mehed rohkem kui naised. Kui neil näiteks lühiajaline tööalane lõppes, siis neil on võimalik viibida siin mitte ajutise kaitse raames, vaid rahvusvahelise kaitse raames või siis [peavad nad] tööalast kuidagi pikendama, kui see võimalik on." Sama arupärimise raames vastas toonane minister küsimusele, miks just 2023. aastast hakkas suurenema rahvusvahelist kaitset taotlenute mobilisatsioonialaste meeste arv, et "elamisloa töötamiseks lõppesid 2023. aastal, 2022. aastal need veel kehtisid. See on see põhjus. Nagu ma ütlesin, tänu rahvusvahelisele kaitsele on võimalik neil viibida siin Eestis veel ja seda tööd jätkata."

Seega tuleb järeldada, et Eesti riik annab rahvusvahelist kaitset mitte sellepärast, et selle saajad vastavad rahvusvaheliselt ja Eesti Vabariigis kehtivatele nõuetele, vaid sellepärast, et need inimesed siin töötada saaksid. Pealegi oleks juba hiljemalt 2023. aasta kevadeks pidanud täis saada aeg, mil Eestis enne Venemaa täiemahulise agressiooni algust viibinud Ukraina kodanikud legaalselt lühiajalise tööalal alusel siin viibida oleks saanud.⁶ Seega pole aru saada, missugusel

⁴ https://euaa.europa.eu/sites/default/files/EASO-Practical-Guide-for-international-protection_ET.pdf?utm_source=chatgpt.com

⁵ <https://www.politsei.ee/et/juhend/info-seoses-ukraina-sojaga/rahvusvahelise-kaitse-taotlemine>

⁶ Välismaalaste seaduse paragrahv 60 järgi antakse pikaajaline viisa kehtivusajaga kuni 12 kuud ja välismaalase kogu viibimisaeg pikaajalise viisa alusel ei tohi ületada 548 päeva 730 järjestikuse päeva jooksul, kui välisleping ei sätesta teisiti. Paragrahv 106 kohaselt on lühiajaline Eestis töötamine lubatud kuni 365 päeva 455 järjestikuse päeva jooksul, kui käesolev seadus ei sätesta teisiti (erandid on õpetaja, teadustöötaja, tippspetsialist, iduettevõtte töötaja). Lühiajaline Eestis töötamine hooajatöötajana on lubatud kuni 270 päeva 365 järjestikuse päeva jooksul.

alusel need inimesed, kes alates 2023. aasta kevadest on rahvusvahelist kaitset saanud, Eestis viibisid.

Sellela seoses on meil Teile järgmised küsimused:

1. Kas Eesti on kuidagi reageerinud Ukraina presidendi üleskutsele, et välismaale põgenenud Ukraina kodanikke toetataks läbi Ukraina eelarve? Kui ei ole, siis miks?
2. Kas Eesti on reageerinud Ukraina presidendi soovile, et Eestis asuvad Ukraina mobilisatsiooniealsed mehed oleksid Ukrainas? Kui ei, siis miks?
3. Kustkohalt saabuvad jätkuvalt Eestisse rahvusvahelist ja ajutist kaitset soovivad Ukraina mobilisatsiooniealsed meeskodanikud?
4. Kas Teile ei tundu imelik, et eelkõige vajavad kaitset just mobilisatsiooniealsed mehed? Kelle eest Eesti riik neid kaitseb, kas Ukraina riigi eest?
5. Kas PPA kontrollib 18-60 aastastele meestele ajutist ja rahvusvahelist kaitset pakkudes nende suhet Ukraina väekohustusega? Kui ei kontrolli, siis miks?
6. Kuidas Te selgitate olukorda, et Eestis on mobilisatsiooniealisi Ukraina mehi proportsionaalselt kordades rohkem, kui Lätis ja Leedus?
7. Kui Ukraina kodanikele antakse Eestis rahvusvahelist kaitset eelkõige mitte seetõttu, et selle saajad vastavad rahvusvaheliselt ja Eesti Vabariigis kehtivatele nõuetele, vaid seetõttu, et neil oleks võimalik Eestis töötada, siis kas sellega ei kuritarvita Eesti Vabariik rahvusvahelise kaitse staatust?
8. Kas need isikud, kes alates 2023. aasta kevadest on saanud Eestis rahvusvahelist kaitset, viibisid varem Eestis illegaalselt?
9. Kas Eesti põgenikepoliitika, mille tulemusena otsivad ja saavad mobilisatsiooniealsed mehed kaitset eelkõige Eestis, ei õõnesta Ukraina võitlust Venemaa vastu?

Esitavad Riigikogu liikmed

Jaak Valge

Leo Kunnas

9. 06. 2025

